

Dret dels títols valors

José Machado Plazas

PID_00144398

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La dogmàtica dels títols valors	7
2. La lletra de canvi	9
2.1. Noció i funció de la lletra de canvi	9
2.2. La teoria de l'obligació canviària	10
2.3. El sistema d'excepcions canviàries	11
2.3.1. Introducció	11
2.3.2. La distinció entre les excepcions que es poden excloure i les que no	13
2.3.3. Les excepcions que es poden excloure	15
2.4. El lliurament de la lletra de canvi	17
2.4.1. La lletra de canvi com a títol formal	17
2.4.2. Els requisits subjectius de la declaració canviària. La representació canviària	19
2.5. La circulació de la lletra de canvi	20
2.5.1. Consideracions generals	20
2.5.2. L'endós i els seus efectes. Endós ple i endossos limitats	21
2.6. L'acceptació de la lletra de canvi	24
2.7. L'aval canviari	26
2.8. El pagament ordinari i extraordinari	27
2.9. Les accions canviàries i extracanviàries	29
3. El pagaré	32
4. El xec	34
Resum	37
Exercicis d'autoavaluació	39
Solucionari	40
Bibliografia	41

Introducció

La finalitat de la disciplina dels títols valor és la de facilitar la circulació i exercici dels drets patrimonials. Precisament, per a incentivar i assegurar la circulació, eludint les arcaiques regles de la cessió de crèdits, i aconseguir la submissió del dret a les normes relatives a la transmissió dels béns mobles, es va produir històricament un procés d'incorporació del dret al document. D'aquest procés d'incorporació sorgeix el títol valor, que consisteix en un document necessari per a l'exercici del dret incorporat en aquell.

L'objecte d'aquest mòdul s'encamina a l'estudi de les característiques del títol valor i, en particular, dels títols valor més habituals en la pràctica, els títols canviaris.

El primer dels títols canviaris, el règim jurídic del qual és objecte d'anàlisi, és la lletra de canvi. En la majoria dels casos, constitueix un instrument de crèdit, comercial i financer, que permet a l'empresari de desenvolupar la seva activitat comptant amb el pagament ajornat dels deutes contrets i obtenir fons mitjançant el descompte. Al costat de la lletra de canvi, examinarem breument la disciplina que el legislador ha destinat al pagaré i al xec, aquest últim com a mitjà o instrument de pagament.

Objectius

Després de l'estudi d'aquest mòdul, heu d'assolir una comprensió sobre les matèries següents:

- 1.** La noció i finalitat dels títols valors.
- 2.** Les característiques dels títols canviaris.
- 3.** La funció de la lletra de canvi, del pagaré i del xec.
- 4.** Les particularitats de la tutela del creditor canviari i, particularment, el sistema d'accions i d'excepcions canviàries.

1. La dogmàtica dels títols valors

El dret dels títols valors és un dret especial de la circulació. L'especialitat d'aquest Dret consisteix a dotar de seguretat la circulació dels drets garantint materialment la posició de l'adquirent i formalment l'exercici dels seus drets.

D'acord amb aquesta finalitat, el Dret dels títols valors sorgeix enfront del règim jurídic comú de la cessió de crèdits (art. 1526 i s. CC i art. 347-348 C de C), aquest últim pensat per a la generalitat dels drets, drets incorporals o intangibles. Amb aquell objecte, va caldre superar l'obstacle que comportava aquesta intangibilitat dels drets mitjançant la seva incorporació a un suport físic, el document o títol, tot convertint el dret incorporal en bé moble susceptible de ser posseït i examinat (publicitat de la possessió). Aquest procés d'incorporació del dret al document abasta, segons la millor doctrina, tres nivells:

- 1) el de l'exercici dels drets;
- 2) el de la transmissió dels drets, i
- 3) el de la constitució dels drets.

No en tots els títols valors s'han assolit de forma completa els tres nivells d'incorporació del dret al document.

Conforme al grau d'incorporació, es poden distingir diferents categories de títols valors, que són les següents:

1) En uns casos, la constitució, transmissió i exercici del dret només és possible com a conseqüència de la producció, tradició i presentació del títol que documenta el dret. En aquesta hipòtesi, trobem els títols canviaris –això és, la lletra de canvi, el pagaré i el xec–, la regulació dels quals es conté la Llei 19/1985, de 16 de juliol, canviària i del xec (LCCH).

2) En d'altres, la incorporació té un abast més limitat, afecta únicament la transmissió i exercici dels drets (aquest és el cas dels títols de tradició i dels títols del mercat de capitals) però no la constitució; o fins i tot, la incorporació es limita a la materialització del dret en el document únicament a l'efecte del seu exercici (és a dir, els títols nominatius).

En consideració a aquest procés d'incorporació, es pot definir el títol valor com un document necessari per a l'exercici del dret incorporat en aquell.

Aquesta noció de títol valor és la que conté el grau mínim d'incorporació, que com hem anticipat és característic dels títols nominatius. Es tracta d'una definició que procedeix de la dogmàtica, ja que, en el nostre ordenament, no hi ha una regulació ordenada i sistemàtica dels títols valors. D'aquí ve que, a efectes expositius i globalitzadors, centrem el nostre estudi en els títols valors que han sofert el procés d'incorporació més intens i complet en els tres nivells, això és, el de la constitució, transmissió i exercici del dret: els **títols canviaris**. Des d'aquesta perspectiva convé distingir els efectes de la incorporació en els tres àmbits enunciats, els quals presentem a continuació:

1) **En l'àmbit de la constitució dels drets**, la incorporació significa que els drets només es constitueixen amb la creació o producció del títol. Per exemple, la constitució del crèdit canviari depèn del fet que es lliuri el títol d'acord amb les formalitats establertes en la Llei.

2) **En l'àmbit de la transmissió dels drets**, la incorporació implica que els drets no poden ser transmesos sense el lliurament del títol. La incorporació permet de sotmetre la circulació dels drets obligatoris a les normes dels drets reals (art. 609 CC), i regeix, en conseqüència, el principi de tradició. D'altra banda, la incorporació enforteix la posició de l'adquirent per mitjà de les normes particulars del dret de coses, és a dir, principi d'adquisició *anon domino* (art. 85 C de C). Així mateix, el principi de limitació d'excepcions no sols té explicació en el principi d'abstracció, com veurem en estudiar amb detall els títols canviaris, sinó en l'eficàcia juridicoreal de la incorporació: en l'enfortiment del tràfic s'allibera l'adquirent del risc d'existència del dret (vegeu, però, per a la cessió, els articles 1529 I CC, 348 C de C i 1198 CC).

3) **En l'àmbit de l'exercici dels drets**, el tenidor del títol està legitimat per la possessió, no ha de provar el seu dret (principi de legitimació). Així mateix, el deutor només s'allibera si satisfà el pagament al portador del títol que l'hi presenta (principi de presentació). D'aquesta manera, se suprimeix el risc d'alliberament del deutor previst en l'article 1527 CC. En resum, d'una banda, s'eximeix l'adquirent del dret, tenidor del títol, de la càrrega de provar l'existència del dret i de la seva titularitat, i de l'altra, el deutor s'allibera si satisfà el pagament al tenidor del títol, això és, al creditor aparent. En aquest sentit, s'ha d'entendre el que els autors especialitzats denominen *els efectes benéficosos de la publicitat possessòria*.

2. La lletra de canvi

2.1. Noció i funció de la lletra de canvi

La lletra de canvi és el títol valor que conté una ordre incondicionada del seu emissor a una altra persona de pagar una suma determinada a un tercer.

El subjecte que crea, lliura o gira la lletra de canvi es denomina *lliurador*. La persona a qui va dirigida l'ordre de pagament és el *lliurat*. El *prenedor* de la lletra és la persona a la qual s'ha de fer el pagament de la suma indicada en la lletra.

Actualment, la lletra de canvi exerceix una funció econòmica d'**instrument del crèdit** (comercial i financer) a curt termini. Com a instrument de crèdit, l'empresari concedeix un termini al comprador per al pagament del preu. Per això, emet, per exemple, una lletra de canvi per l'import del preu de venda (lletra comercial). En aquesta lletra s'incorpora una ordre de pagament dirigida al comprador lliurat perquè al venciment de la lletra la pagui a un tercer. L'empresari no necessàriament ha d'esperar el venciment de la lletra per rebre'n l'import, la pot descomptar, i percebre de manera anticipada l'import. És per això que els empresaris solen contractar amb una entitat de crèdit un contracte de descompte. En virtut d'aquest contracte, l'entitat de crèdit abonarà a l'empresari en compte corrent l'import del crèdit menys els interessos (corresponents al temps que transcorre entre l'abonament de la suma en el compte i el venciment del crèdit) i l'import de la comissió bancària i les despeses. En l'estructura subjectiva de la lletra, l'entitat de crèdit serà, en la majoria dels casos, el prenedor (o primer tenidor) de la lletra. Això no obstant, la lletra de canvi s'utilitza també com a **instrument de finançament** (lletra financera). L'origen o causa de la lletra és normalment un crèdit concedit per una entitat de crèdit al seu client. En aquests casos, el lliurador pot ser l'entitat i el client el lliurat, que s'obliga al pagament de la lletra mitjançant l'acceptació de la lletra de canvi. En la pràctica, les entitats de crèdit apareixen com a prenedores de la lletra, el client com a acceptant i un familiar d'aquest com a lliurador. A més, en aquestes lletres el banc sol demanar que apareguin altres persones que avalin l'acceptant o el lliurador.

La Llei canviària dedica el seu títol primer a la "lletra de canvi i el pagaré". El títol segon de la Llei està dedicat a la regulació "del xec". L'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el 1988 la Convenció sobre les lletres de canvi i pagarés internacionals, que va ser oberta a la firma fins al 30 de juny

de 1990 i es troba oberta a la ratificació, acceptació o aprovació dels estats signataris. Aquesta entrarà en vigor l'any següent del dipòsit del desè document de ratificació o adhesió, fet que encara no s'ha produït.

2.2. La teoria de l'obligació canviària

Quan el lliurat accepta, mitjançant la seva firma, una lletra de canvi a fi de pagar, per exemple, el preu d'una compravenda i entrega la lletra al venedor, s'origina una obligació nova, autònoma i diferent de l'obligació que deriva del contracte de compravenda.

La subscripció de la lletra té, com destaquen els autors, una eficàcia constitutiva d'una obligació nova i no merament declarativa de l'obligació causal preexistent.

Tanmateix, s'ha de tenir molt present que l'obligació canviària no s'origina per un mer acte unilateral: perquè existeixi obligat canviari no n'hi ha prou que se signi, redacti o completi la lletra, sinó que també cal que la lletra de canvi s'entregui o, si es prefereix, que existeixi un contracte d'entrega obligatori, dispositiu i real. Conseqüentment, l'obligació canviària sorgeix *inter partes*, és a dir, entre les parts del negoci canviari o contracte d'entrega. La font de l'obligació canviària *inter partes* és el contracte conforme al qual el deutor (lliurador, acceptant, avalador, endossant) entrega la lletra i declara obligar-se, i el creditor (prenedor, endossatari), en rebre-la, accepta la promesa del subscriptor. I és per això, com veurem amb més detall, que el deutor canviari pot oposar al creditor canviari les excepcions que es basen en un defecte o en un vici de qualsevol dels elements que segons l'article 1.261 del Codi civil han de concórrer perquè el contracte tingui efectes obligatoris. Ara bé, d'acord amb la teoria dualista, aquesta explicació és parcial o insuficient, perquè no serveix per a fonamentar l'aparició de l'obligació canviària respecte a tercers (*inter tertios*). Com destaca el professor Paz-Ares, la font de l'obligació canviària no és la mateixa *inter tertios* que en les relacions *inter partes*. En *inter tertios*, opera el supòsit de fet de l'aparença.

Obligació canviària respecte a tercers (*inter tertios*)

Un exemple del professor Paz-Ares serveix per a comprendre aquesta segona font de l'obligació canviària: "Quan Primus accepta una lletra per pagar el preu d'una compravenda i l'entrega a Secundus, el venedor, sorgeix al seu càrrec una nova obligació –l'obligació canviària– que es juxtaposa a l'obligació preexistent derivada del contracte de compravenda" (*inter partes* l'obligació canviària sorgeix del contracte de lliurament, que se substància quan el deutor, entregant la lletra, declara obligar-se, i el creditor en rebre-la, declara acceptar la promesa del subscriptor) [...] Imaginem que el contracte d'entrega entre Primus i Secundus no s'ha dut a terme vàlidament (per exemple, perquè Primus va tenir un error excusable sobre l'abast de la seva obligació o perquè va ser víctima de la intimidació de Secundus). És obvi que si Secundus es dirigeix contra Primus, aquest li pot oposar l'excepció d'error o d'intimidació, amb les quals, en denunciar la invalidesa del contracte d'entrega, posa de manifest que no està obligat a pagar. Ara bé, si Secundus, en lloc de conservar la lletra, la transmet a Tertius, les coses canvien radicalment de caire. Això no vol dir que la circulació de l'efecte validi la ineficàcia de la situació anterior: l'obligació canviària derivada del contracte de lliurament continua essent invàlida, ja que l'error, la intimidació o el vici de què es tracta no desapareixen, com és natural, amb la

circulació. El que succeeix és que si el tercer adquirent –Tertius– és de bona fe i ha rebut el títol confiant en la regularitat de l'obligació incorporada, sorgeix a càrrec del deutor canviari –de Primus– pel simple fet d'haver firmat la lletra. Per tant, la constitució de l'obligació canviària té un fonament contractual *inter partes* i un fonament unilateral *inter tertios*. L'obligació sorgeix, en aquest últim cas, de l'aparença que suscita el document. El supòsit de fet aparent es basa en la connexió de dos principis: el principi de publicitat i el principi d'imputació. La firma del document genera l'aparença jurídica (publicitat) que el dret subscript ha sorgit lliure de defectes i d'aquesta aparença ha de respondre el subscriptor en la mesura que la creació d'aquesta aparença li sigui imputable (imputació).

(vegeu **Cándido Paz-Ares** (1994). "Naturaleza de la obligación cambiaria". A: *Aspectos substantivos de la letra de cambio*, pàg. 14-16. Madrid: CGPJ).

La lletra de canvi, igual que la resta dels títols canviaris (pagaré i xec), com ja s'ha dit, és capaç de recollir diverses obligacions canviàries mitjançant la firma de diverses persones. A més de l'obligació del lliurador, com a emissor del títol, poden aparèixer en la lletra l'obligació de l'acceptant, de l'avalador o dels endossants. Aquestes obligacions estan dotades d'autonomia en l'àmbit de la seva validesa. Amb aquest efecte, l'article 8 disposa que "quan una lletra de canvi porti firmes de persones incapaces d'obligar-se, o firmes falses, o de persones imaginàries, o firmes que per qualsevol altra raó no poden obligar les persones que hagin firmat la lletra o aquelles en el nom de les quals aparegui firmada, les obligacions dels altres signants no deixaran per això de ser vàlides". Es produeix, per tant, una independència de les diverses obligacions canviàries, de manera que l'obligació de cada un d'ells és autònoma i els defectes que afecten la validesa d'una obligació no afecten les altres.

D'altra banda, reforçant al màxim la tutela del creditor canviari, la LCCH opta per establir el règim de solidaritat de deutors, de tal manera que el lliurador, acceptant, avalador i endossant, com a obligats canviaris, responen solidàriament del pagament de la lletra. Així ho consagra l'article 57 LCCH, en disposar que "els qui han lliurat, acceptat, endossat o avalat una lletra de canvi responen solidàriament davant el tenidor".

2.3. El sistema d'excepcions canviàries

2.3.1. Introducció

L'article 67 LCCH estableix la disciplina legal de les excepcions en l'àmbit canviari. Es tracta, simplement, d'una regulació plenament substantiva o material. El legislador no ha pretès de limitar l'operativitat de les excepcions de naturalesa processal. No hi ha, per tant, una taxa processal d'excepcions: les excepcions materials es poden oposar tant en un judici canviari, com en un judici monitori o en el declaratiu que correspongui conforme a la quantia (judici ordinari o judici verbal).

L'opció del legislador, coherent al nostre parer, ha estat la de distingir entre excepcions canviàries i extracanviàries. Les excepcions canviàries es fonamenten en els vicis i vicissituds del negoci canviari; les excepcions extracanviàries es basen en els vicis i vicissituds de les relacions causals. Aquesta distinció és

coherent amb la naturalesa de l'obligació canviària. Com hem tingut l'ocasió de destacar, l'obligació canviària sorgeix *inter partes*, és a dir, entre les parts del negoci canviari o contracte d'entrega. La font de l'obligació canviària *inter partes* és el contracte d'acord amb el qual el deutor (lliurador, acceptant, avalador, endossant) entrega la lletra i declara obligar-se, i el creditor (prenedor, endossatari), en rebre-la, accepta la promesa del subscriptor. I per això el deutor canviari pot oposar al creditor canviari les excepcions que es basen en un defecte o en un vici de qualsevol dels elements que segons l'article 1261 del Codi civil han de concórrer perquè el contracte tingui efectes obligatoris.

Aquesta interpretació és, així mateix, adequada a la concepció que atribueix naturalesa causal a l'obligació canviària que sorgeix del contracte d'entrega o negoci canviari (art. 1275 CC). Si la causa de l'obligació canviària es constitueix per la relació causal o subjacent, s'ha d'admetre que qualsevol vici o vicissitud d'aquesta es pugui al·legar *inter partes* com una excepció davant la pretensió del creditor canviari (art. 20 i 67 LCCH).

En definitiva, el deutor canviari pot oposar davant la seva contrapart en el contracte d'entrega, tant excepcions canviàries com extracaniàries. Les canviàries perquè *inter partes* l'obligació prové del contracte d'entrega i, per tant, la manca d'aquell contracte o qualsevol vici en aquell contracte (simulació, error, frau, etc.) necessàriament s'ha de poder esgrimir com a excepció. Les extracaniàries perquè *inter partes* l'obligació canviària és de naturalesa causal i consegüentment qualsevol vici o vicissitud de la causa reacciona directament sobre el negoci. Entre les excepcions extracaniàries és freqüent en la pràctica forense l'oposició del demandat de l'*exceptio non adimpleti contractus* per al cas que el creditor canviari hagi incomplert les obligacions que deriven del negoci causal subjacent. En el judici executiu canviari, els jutges eren majoritàriament contraris a admetre la possibilitat que prosperés amb èxit l'oposició de l'*exceptio non rite adimpleti contractus* o de compliment defectuós. Amb la regulació del nou judici canviari, que no té naturalesa executiva ni sumària, ja que ha ampliat de manera extraordinària la possibilitat d'oposició del demandat, no hi ha raó ni fonament legal perquè el deutor no pugui oposar l'excepció de compliment defectuós al creditor canviari.

Tanmateix, davant de tercers, l'obligació canviària es converteix en una obligació abstracta. Quan la lletra circula i és adquirida per un tercer, la relació canviària s'autonomitza, s'independitza de la relació fonamental i de qualsevol altre tipus de relacions personals. En virtut del principi d'abstracció, el tercer que adquireix una lletra no està sotmès al risc que implica l'esdeveniment de vicis o vicissituds en la relació causal o subjacent. En definitiva, les excepcions extracaniàries són inoposables davant de tercers. Aquesta inoposabilitat persegueix afavorir la circulació dels crèdits i només té sentit quan efectivament aquests han circulat de manera efectiva. Davant el tercer, ni es pot oposar les excepcions extracaniàries, per mor de l'abstracció, ni les excepcions canviàries que es basen en vicis o vicissituds del contracte d'entrega, ja que, respec-

Amenaces i intimidació

L'acceptant d'una lletra de canvi pot al·legar que la seva contrapart en el contracte d'entrega el va amenaçar o intimidar amb una arma perquè acceptés la lletra de canvi. En aquest cas, pot declarar l'excepció d'intimidació, denunciar la invalidesa del contracte de lliurament i negar-se a pagar la lletra al lliurador.

te a tercers, l'obligació canviària no deriva d'aquest contracte, sinó del fet de l'aparença. D'aquí ve que les úniques excepcions que es podran oposar davant dels tercers seran aquelles que qüestionen la concurrència del fet de l'aparença.

2.3.2. La distinció entre les excepcions que es poden excloure i les que no

1) Classes d'excepcions canviàries

Dins les diferents classificacions que ha defensat la doctrina mercantil espanyola, considerem que té més coherència amb la naturalesa de l'obligació canviària la que ressystematitza totes les excepcions de la lletra de canvi en dos grans grups:

a) Les excepcions oposables a tercers, l'oposició de les quals no pot excloure el tercer. Aquestes són les **excepcions que no es poden excloure**, és a dir, les que deriven de la falta de concurrència del fet de l'aparença.

b) Les excepcions no oposables a tercers, és a dir, aquelles que es poden excloure pel tercer (**excepcions que es poden excloure**). Dins d'aquestes, s'han de distingir les excepcions canviàries que deriven del contracte d'entrega (excepcions de validesa) i les excepcions extracambiàries.

2) La doctrina de l'aparença i les excepcions que no es poden excloure

Ja hem assenyalat que l'obligació canviària es constitueix per mitjà del contracte d'entrega. Amb tot, la finalitat d'assegurar la circulació dels crèdits justifica la tutela de l'adquirent successiu del títol canviari per mitjà de la creació d'una ficció jurídica: en relació amb el tercer, l'obligació canviària s'origina pel simple fet de l'aparença. Si no concorre, per determinades circumstàncies, l'obligat canviari pot oposar aquestes circumstàncies o fets al tercer. Aquestes circumstàncies o fets es denominen *excepcions que no es poden excloure*. Aquestes excepcions són aquelles a partir de les quals es denuncia la formació incompleta o defectuosa del supòsit de fet de l'aparença. L'existència del fet de l'aparença exigeix, segons la doctrina especialitzada, la concurrència de tres elements bàsics. L'absència de qualsevol d'aquests permet al deutor canviari d'al·legar l'excepció que no es pot excloure. Aquests tres elements, l'existència dels quals és essencial, són els següents:

a) En primer lloc, una **situació de tercers**. L'aparença només protegeix el tercer. Per tercer s'ha d'entendre tercer canviari, això és, aquella persona que hagi adquirit la lletra per mitjà d'un negoci canviari. Aquestes serien les **excepcions de tràfic canviari**. Per tràfic canviari s'ha d'entendre tràfic canviari onerós, tràfic en sentit econòmic, concepte que no té un altre significat que la necessitat que el transmissor i l'adquirent siguin persones diferents i autònomes, amb interessos independents entre si. I per això qualsevol circumstància que denunciï que no hi ha autonomia o separació d'interessos pot donar lloc a

Definició de tercer i tràfic canviari

Per tercer s'ha d'entendre tercer canviari, aquella persona que hagi adquirit la lletra per mitjà d'un negoci canviari. Per tràfic canviari s'ha d'entendre tràfic canviari onerós, tràfic en sentit econòmic.

una excepció de tràfic. Entre d'altres, destaquen com a excepcions de tràfic, els endossos fiduciaris i simulats, l'existència d'un endós en comissió de cobrança (art. 21.II LCCH): en aquest cas el deutor canviari pot oposar al tenidor les excepcions que es puguin al·legar contra l'endossant. Els consumidors i garants obligats canviàriament mitjançant la firma en lletres de canvi i pagarés poden oposar a l'entitat de crèdit les relacions que es basin en les seves relacions amb el proveïdor dels béns o serveis (art. 12 Llei 7/1995, de 23 de març, de crèdit al consum). Així mateix, el tràfic s'ha de dur a terme per mitjà d'un negoci canviari. El tercer ha hagut d'adquirir la lletra perquè la hi ha entregat el lliurador o per endós. En cas de tractar-se d'una adquisició diferent cessió ordinària, successió *intervivos* o *mortis causa*, adjudicació judicial, l'adquirent no esdevé tercer canviari i s'origina una excepció de tràfic, en el sentit que no opera el principi d'inoposabilitat d'excepcions.

Article 24 LCCH

Aquesta conclusió té un clar fonament legal: l'article 24 LCCH, segons el qual "la cessió ordinària de la lletra transmet al cessionari tots els drets del cedent, en els termes previstos en els articles 347 i 348 del Codi de comerç".

b) En segon lloc, és necessària una **situació objectiva d'aparença**. Aquesta situació objectiva de l'aparença la dóna el document mateix de la lletra que, com a tal, en transcriure el contingut d'un dret de crèdit, és apte per a suscitar la confiança de tercers. Aquestes serien les **excepcions documentals**. Les "excepcions documentals" són totes aquelles excepcions que es basen en vicis o vicissituds de la relació canviària que puguin derivar del document, i per tant, en la mesura que afecten un dels elements del supòsit de fet de l'aparença, són eficaces *erga omnes*. La doctrina especialitzada distingeix dins les excepcions documentals els tres grups següents:

- Aquelles excepcions que denuncien la nul·litat de l'obligació canviària per defectuosa constitució de la situació objectiva d'aparença: aquestes són les **excepcions documentals relatives a la forma de lletra** (art. 67.2 LCCH).

Així, tenim l'absència o concurrència defectuosa d'alguna de les mencions essencials requerides per l'article 1 LCCH, que d'acord amb el que es disposa en l'article 2 LCCH fan nul·la la lletra (així, per exemple, l'omissió de la clàusula canviària o denominació de "lletra de canvi" –art. 1.1. LCCH). Un altre tipus d'omissions afecten la declaració canviària en concret: en relació amb l'acceptació condicionada (art. 30.1 LCCH), endós parcial (art. 15.II LCCH), aval en document separat (art. 36 LCCH). En aquests casos serà nul·la la declaració canviària d'acceptació, endós o aval, però no la resta de les declaracions canviàries en virtut del principi d'autonomia d'aquelles, consagrat en l'article 8 LCCH.

- En segon terme, destaquen les **excepcions documentals relatives a l'exercici del dret**. Així, tenim les excepcions de prescripció de les accions canviàries i de perjudici de l'acció de regrés.

- Finalment, hi ha aquelles excepcions que denuncien la divergència entre el contingut de la pretensió que es fa valer contra el deutor i el contingut de la situació objectiva d'aparença que reflecteix el text de la lletra. Són les **excepcions documentals relatives al contingut del dret**. Són casos paradigmàtics les excepcions que s'al·leguen a l'empara de clàusules potestatives, les que deriven de l'exercici d'un dret diferent del recollit en la lletra (per exemple, reclamar una lletra l'11 de febrer quan venç el 30 de març), i també les excepcions documentals relatives a l'extinció del crèdit canviari.

c) En tercer lloc, s'exigeix la concurrència d'un **nexe d'imputació entre el deutor i la situació objectiva d'aparença**. Aquestes serien les **excepcions d'imputació**. Aquest nexe d'imputació consisteix en l'acte jurídic de la firma o subscripció del document. La firma ha de ser autèntica i voluntària. Si la firma no és autèntica, es produeix una excepció d'imputació en els casos de falsedat i falta de representació. Per no ser voluntària, encara que sigui autèntica, constitueix una excepció d'imputació el fet que s'hagi intimidat a l'obligat canviari a la firma de la lletra. Així mateix, perquè s'aprecii imputació, a més del pressupost objectiu de l'acte de la firma o subscripció, cal que concorri el pressupost subjectiu de la capacitat d'obrar del deutor canviari. En cas contrari, es pot argüir l'excepció d'incapacitat (art. 8 LCCH).

2.3.3. Les excepcions que es poden excloure

Totes les altres excepcions són excepcions que poden ser excloses per part del tercer. Aquest és, doncs, el grup d'excepcions respecte del qual regeix el principi de la inoposabilitat d'excepció *inter partes*. Dins aquest grup es distingeixen **les excepcions de validesa** (art. 67.1 i 3 LCCH) i **les excepcions extracanyàries**. Les excepcions de validesa es refereixen a l'obligació canviària que deriva del contracte d'entrega. Les excepcions extracanyàries es basen en circumstàncies o vicissituds de la relació causal o subjacent.

Les excepcions de validesa són excepcions canviàries en sentit estricte. Aquest tipus d'excepcions són al·legables entre les parts del contracte d'entrega i davant de tercers de mala fe o greument negligents (art. 12 *in fine* i 19.II LCCH). Les excepcions de validesa no es poden oposar davant el tercer de bona fe, perquè, recordem-ho, aquest reclama partint de l'aparença i no partint del contracte d'entrega. Per tant, pot esgrimir-les davant seu quan l'aparença no existeixi. No existeix quan el tercer coneix o ha de conèixer la realitat (la realitat viciada del contracte d'entrega o la realitat extingida del crèdit incorporat).

Per tant, la comunicabilitat a tercers de les excepcions de validesa es tramita per mitjà de l'*exceptio mala fidei* o *culpa lata*.

Conseqüentment, el deutor ha de provar que el tercer va incórrer en culpa greu en adquirir el títol canviari. Entre les excepcions de validesa podem destacar, conforme als criteris de la tesi que mereix més acceptació (tesi dualista, elaborada pel professor C. Paz-Ares):

1) Les excepcions que es basen en fets impeditius de l'obligació canviària derivada del contracte d'entrega. Per exemple, les excepcions d'emissió involuntària (robatori, pèrdua, apropiació indeguda d'una lletra, etc.). Amb aquestes es denuncia que per inexistència del contracte d'entrega, l'obligació canviària no s'ha produït. En aquest mateix grup podem incloure les excepcions de nul·litat absoluta (per exemple, simulació en el contracte d'entrega, declaracions mancades de serietat, etc.) i les excepcions d'anul·labilitat (frau, error, intimidació, etc.).

2) L'excepció de compleció abusiva de la lletra en blanc i l'excepció de compleció arbitrària de la lletra incompleta. Ambdós tipus d'excepcions, ho són de validesa perquè afecten el contracte d'entrega i l'invaliden, ja que el contingut d'una lletra en blanc omplerta abusivament o d'una lletra incompleta emplenada arbitràriament, en la mesura que vulnera l'autorització o que no en té, no es pot reputar objecte de la voluntat negocial. En aquest cas, el negoci canviari és nul o inexistent per manca de consentiment (art. 1261 CC).

3) Finalment, destaca la categoria de les "excepcions de validesa", això és, les excepcions que es basen en fets extintius de l'obligació canviària no documentats (pagament, condonació, novació i altres supòsits previstos en l'article 1156 CC).

Les excepcions extracanviàries només es poden oposar al tercer que hagi adquirit la lletra conscientment en perjudici del deutor, això és, actuant amb dol (art. 20 i 67 LCCH). En aquest cas l'*exceptio doli* permet que el deutor pugui al·legar amb èxit l'existència d'una fallida en el sistema d'inoposabilitat d'excepcions. L'article 20 LCCH disposa que "el demandat per una acció canviària no pot oposar al tenidor excepcions fundades en les seves relacions personals amb el lliurador o amb els tenidors anteriors, tret que el tenidor en adquirir la lletra hagi procedit conscientment en perjudici del deutor". D'altra banda, l'article 67 LCCH diu literalment que "[...] també (el deutor canviari) pot oposar aquelles excepcions personals que ell tingui davant els tenidors anteriors si en adquirir la lletra el tenidor va procedir conscientment en perjudici del deutor". L'*exceptiodoli* exigeix no sols el coneixement del perjudici del deutor, sinó la intenció de produir-lo.

2.4. El lliurament de la lletra de canvi

2.4.1. La lletra de canvi com a títol formal

La lletra de canvi és un títol formal, és a dir, està sotmesa al compliment d'una sèrie de mencions formals, que la identifiquen. Les mencions mínimes d'una lletra de canvi es recullen en l'article 1 LCCH. Malgrat la seva menció necessària, no tots els requisits formals són essencials, ja que l'omissió d'algun se supleix amb criteris establerts en la mateixa Llei (vegeu art. 2 LCCH). A més, es pot incloure en la lletra altres mencions o clàusules diferents, de naturalesa facultativa o potestativa (art. 2.II LCCH). La LCCH permet que es puguin afegir algunes altres mencions, sempre que no estiguin prohibides expressament i no desnaturalitzin la lletra. Entre les clàusules potestatives més freqüents destaquen la "clàusula no a l'ordre" (que impossibilita la transmissió canviària o per endós), la clàusula de l'endossant que exclou la seva responsabilitat per l'acceptació i el pagament (art. 18), la de prohibició de la presentació de la lletra a l'acceptació (art. 26), la clàusula de "valor" (en penyora o d'apoderament) en l'endós (art. 21 i 22) i la clàusula "sense despeses" (art. 56). Menys habituals, per no dir inexistents, són la clàusula de cessió de la provisió (art. 69) i la relativa a la intervenció (art. 70 i s.). Aquests són exemples de clàusules potestatives recollides pel legislador, malgrat que les clàusules potestatives s'han de considerar vàlides si ens atenim a l'últim paràgraf de l'article 2 LCCH, segons el qual "tindran la consideració de clàusules facultatives totes les mencions presents en la lletra, diferents de les assenyalades en l'article precedent" (paràgraf incorporat per la disposició addicional 9a. de la Llei 37/1998, de 16 de novembre, de reforma de la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors; podeu veure també els articles 95 i 107 LCCH). Amb tot, en cas d'incorporació d'una clàusula potestativa contrària a allò disposat en la lletra s'entén que és aplicable el principi de conservació del títol canviari, i es considera que la clàusula no s'ha posat.

L'Ordre del MEH de 30 de juny de 1999 va aprovar un nou model oficial de lletra de canvi. La redacció de la lletra de canvi en el model oficial només té efectes fiscals (vegeu art. 37 RDL 1/1993, de 24 de setembre), no constitueix un requisit de validesa d'aquesta, ja que n'hi ha prou que es compleixin les mencions mínimes que es recullen en l'article 1 LCCH perquè existeixi el document canviari. Ni tan sols l'incompliment dels requisits fiscals té, després de l'aprovació de la nova LEC (Llei 1/2000, de 7 de gener), efectes en l'àmbit processal, ja que la lletra de canvi, com el xec i el pagaré, han deixat de ser títols executius. Vegeu l'article 517 LEC, i el 819 i s., que configuren el nou judici canviari; amb tot, advertiu la contradicció del legislador en reformar l'article 66 LCCH, segons el qual:

"la letra de cambio tendrá aparejada ejecución a través del juicio cambiario que regula la Ley de Enjuiciamiento Civil en el Capítulo II, Título III, del Libro IV, por la suma determinada en el título y por las demás cantidades, conforme a los artículos 58, 59 y 62 de la presente Ley, sin necesidad de reconocimiento judicial de las firmas."

Les mencions necessàries de la lletra de canvi són les següents:

- 1) La denominació de "lletra de canvi" inserida en el text mateix del títol expressada en l'idioma emprat per a la seva redacció.
- 2) El mandat pur i simple de pagar una suma determinada en pessetes o moneda estrangera convertible admesa a cotització oficial.
- 3) El nom de la persona que ha de pagar, denominada *lliurat* (destinatari de l'ordre de pagament).
- 4) El nom de la persona a qui s'ha de fer el pagament o a l'ordre de la qual s'ha d'efectuar.
- 5) La data i el lloc en què la lletra es lliura. El lloc d'emissió pot faltar. La seva omisió no invalida la lletra com a tal. Per aquest efecte, l'article 2.c LCCH estableix que la lletra de canvi que no indiqui el lloc de la seva emissió es considera lliurada al lloc designat al costat del nom del lliurador.
- 6) La firma de qui emet la lletra, denominat *lliurador*.
- 7) La menció del venciment. Si no s'indica el venciment en la lletra, la LCCH considera que es tracta d'una lletra pagadora a la vista, això és, quan es presenta (art. 2.a) i 39.II LCCH).
- 8) El lloc on s'ha d'efectuar el pagament. Amb tot, si no s'indica, es considera com a lloc de pagament "el lloc designat al costat del nom del lliurat i, alhora, com a lloc del domicili del lliurat" (art. 2.b) LCCH). D'altra banda, el legislador espanyol admet les clàusules de domiciliació que són aquelles per les quals s'indica que la lletra és pagable en el domicili d'un tercer (art. 5 LCCH).

CLASE 14*

Lugar de lliurament/Lloc de lliurament: _____ Mandat/Moneda: _____ Importe/Import: _____

Fecha de lliurament/Date de lliurament: _____ Vencimiento/Venciment: _____
Fecha: Meses: Años:

Por esta letra de cambio pagará usted al vencimiento expresado a/Per aquesta lletra de canvi heu de pagar, al venciment expressat, a
la cantidad de pesetas en letra/comparada de la quantitat amb lletres:

Persona o entidad/Persona o entitat: _____ en el domicilio de pago siguiente/Domicili de pagament: _____
 Dirección u oficina/Domicili o oficina: _____ Código cuenta cliente (CCC)/Codi del compte del client (CCC) _____
 Población/Població: _____ Entidad/Entitat (Número/Número) _____ Tipo de cuenta/Tipus de compte _____

Acepto/Hi estic d'acord Cláusulas/Clàusules: _____ Lliurador/Lliurador/a: _____
 Fecha/Data: _____ Nombre/Nom: _____
(Firma/Signatura) Domicilio/Domicili: _____
 Población/Població: _____
 C.P.C.P.: _____ Provincia/Província: _____

No utilizar este espacio para otro material para impresión magnética/No utilitzar aquest espai, ja que està reservat per a la impressió magnètica.

La lletra de canvi.

El document que no tingui algun dels requisits no es considera com a lletra de canvi, la qual cosa té com a conseqüència la inaplicació del règim jurídic de la lletra canvi. Amb tot, la llei admet que, en el moment d'emissió, el títol canviari estigui incomplet, si bé s'ha d'advertir que, en aquest cas, cal que la lletra, que ha de contenir necessàriament unes mencions mínimes (firma del document del lliurador o acceptant i la clàusula canviària, això és, la denominació "lletra de canvi"), pugui ser completada posteriorment per mitjà d'un acord fet entre les parts, això és, entre el lliurador i el tenidor (art. 12 LCCH). L'incompliment d'aquest acord pot fonamentar, com hem tingut l'ocasió d'examinar, la corresponent excepció canviària. Tot i així, com adverteix l'article 12 *in fine* LCCH l'incompliment de l'acord de compleció de la lletra no es pot oposar al tercer tenidor de la lletra. En aquest cas, es protegeix el creditor canviari, llevat que aquest hagi adquirit la lletra de mala fe o amb culpa greu.

El document en què consti la lletra es pot ampliar per mitjà d'un full adherit en un suplement, en què es pot fer constar les mencions previstes en la LCCH, excepte les mencions mínimes en l'article 1 LCCH (vegeu art. 13 LCCH).

Quant al valor jurídic que pot tenir un document que no compleix els requisits formals, aquest, si es compleixen les condicions legals, es pot considerar com una promesa ordinària de pagament.

2.4.2. Els requisits subjectius de la declaració canviària. La representació canviària

La LCCH no ha entrat en la regulació completa dels requisits subjectivomaterials. En aquest àmbit, n'hi ha prou amb l'aplicació del dret comú. Amb tot, la representació canviària constitueix una preocupació particular del legislador, que hi destina els articles 9 i 10 de la LCCH.

Conforme al primer precepte, qui subscriu una lletra (lliurament, acceptació, aval, endós) a nom d'un altre ho ha d'expressar clarament en l'antesignatura. Es tracta, consegüentment, d'una representació directa. Així, per mitjà de la *contemplatio domini*, queda obligada la persona que representa. Així mateix, l'article 9 estableix, reforçant la seguretat del tràfic, la presumpció que els administradors de les companyies estan autoritzats, pel sol fet del seu nomenament, per a representar-les canviàriament (vegeu també els art. 129 LSA i 63 LSRL). Amb aquesta presumpció s'allibera, per tant, els tercers adquirents de la càrrega d'examinar les facultats dels administradors, la qual cosa, sens dubte, està d'acord amb el que es disposa respecte a l'àmbit de representació dels administradors de societats anònimes i de responsabilitat limitada (vegeu art. 129 LSA i 63 LSRL). Aquesta presumpció es pot aplicar, sense cap mena de dubte, al factor notori (art. 286 C de C; podeu consultar, pel vostre interès, la STS de 18 de novembre de 1996, r. 8361). Tot i així, el tenidor de la lletra té dret a exigir al signant de la lletra l'exhibició del poder (art. 9.III LCCH).

Pel que fa als problemes que genera la representació, el més complicat és precisament el relatiu a la falsa representació. El legislador no ha estat aliè a la necessitat de regular amb caràcter nou les distorsions que en el tràfic provoca l'actuació del *falsus procurator*, i també a la solució que s'ha de donar als casos en què el representant que actua en nom aliè s'extralimita o s'excedeix en l'ús dels seus poders. En la hipòtesi del fals representant, la declaració canviària feta pel representant és vàlida però no a càrrec del falsament representat, sinó del fals representant, a qui la LCCH imposa una responsabilitat de naturalesa objectiva, independentment del fet que hagi actuat de forma culposa o dolosa. En definitiva, el *falsus procurator* és l'obligat i responsable canviari i té els mateixos drets que hauria tingut el suposat representat (vegeu art. 10 i 59 LCCH). En el cas de poder insuficient o, si es prefereix, excés d'ús del poder, la solució legislativa resulta equitativa: el representat resulta obligat canviari dins els límits del poder i el representant en allò que n'excedeixi (art. 10 *in fine* LCCH).

2.5. La circulació de la lletra de canvi

2.5.1. Consideracions generals

La disciplina dels títols valors té com a finalitat augmentar la rapidesa i seguretat en la circulació del crèdit incorporat. Com ja hem anticipat, hi ha deficiències innegables en el règim comú de la cessió i exercici dels drets (art. 1526 i s. CC i 347 i 348 C de C) per a assolir amb suficiència la finalitat d'una circulació ràpida i segura dels drets de crèdit. Certament, el creditor pot transmetre lliurement el seu dret perquè no necessita el consentiment del deutor, però, al mateix temps, l'article 347 C de C li imposa la trava de la notificació, és a dir, ha de posar en coneixement del deutor la transmissió. A més, la regulació comuna de la cessió de crèdits, imposa a l'adquirent que provi els fets constitutius del seu dret: com ara l'existència del crèdit, la seva titularitat.

A aquests problemes formals, s'hi afegeix, com ha destacat un autor,

"els obstacles materials que comprometen la seguretat de les transmissions, ja que l'aplicació de la regla segons la qual *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* a un *quod intangible* i invisible fa créixer el risc que l'*accipiens* acabi adquirint un crèdit diferent contingut al desitjat, o fins i tot que no adquireixi res per defectes o irregularitats en la titularitat del transmissor."

(vegeu J. L. Cortés (1986). "La amortización de los títulos cambiarios". A: Diversos autores. *Derecho cambiario. Estudios sobre la Ley cambiaria y del cheque*, pàg. 841. Madrid: Civitas).

Les dificultats formals i materials s'han superat per mitjà d'un règim especial de la circulació dels drets de crèdit. La regulació canviària s'articula mitjançant una sèrie d'especialitats, que consisteixen, d'una banda, en la creació d'un equivalent material del crèdit, el títol o document, i de l'altra, en el fet que es poden materialitzar i constituir una sèrie de principis essencials o vertebradors de la disciplina dels títols valors. En primer terme, hi ha l'**eficàcia legitimadora de la possessió**, que permet d'eximir el creditor de la prova dels fets constitutius del seu dret, mitjançant la tinença i exhibició del document,

el seu equivalent material, i que, alhora, atorga l'alliberament del deutor que paga al creditor legitimat per la possessió del document, fent innecessària la notificació de la transmissió. En segon lloc, la **literalitat**, que fa coincidir el contingut del dret documentat pel títol amb la literalitat del document i, finalment, l'**autonomia**, per la qual la titularitat de l'adquirent s'abstreu o desvincula de la del transmissor o *tradens*.

No resulta difícil comprendre que el sistema de circulació dels crèdits canviaris es basa en la connexió del dret de crèdit al document, al suport documental. El document acredita l'existència del dret, ens informa sobre el seu contingut i designa els obligats i permet de determinar qui és el creditor. Facilita, consegüentment, l'exercici del dret, però també permet, en les millors condicions, la transmissió de la posició del creditor a una altra persona, que adquireix el dret per mitjà de la modificació de la denominació primitiva continguda en el títol per la del nou titular i l'entrega del document. Aquesta és la forma típica de circulació del crèdit canviari, denominada *endós*, fet que no exclou que sigui possible, amb totes les seves incerteses i amb enervació del règim d'inoposabilitat d'excepcions, ja examinat, que el crèdit es pugui transmetre vàlidament d'acord amb el règim comú de la cessió *ex art. 347 i 348 C de C*. A aquesta possibilitat es refereix l'article 24 LCCH, que en admetre la cessió ordinària de la lletra, reconeix que aquesta "transmet tots els drets del cedent, en els termes previstos en els articles 347 i 348 C de C", i el cessionari té dret a l'entrega de la lletra. Els efectes de la cessió s'estenen, com a regla general, als casos en què la transmissió de la lletra es fa per qualsevol altre mitjà diferent de l'endós (successió *mortis causa*, fusió, escissió, alienació global d'actius patrimonials, venda en via de constrenyiment, cessió de crèdits, etc.) (art. 24.II LCCH), o s'efectua per endós contravenint la clàusula prohibitiva d'endossar la lletra ("no a l'ordre", vegeu art. 14.II LCCH). En la cessió es transmet el dret de crèdit, però no de manera autònoma o independent. D'una banda, no es facilita l'efecte legitimador del tenidor canviari, l'*accipiens* haurà d'acreditar la seva titularitat. De l'altra, el règim d'inoposabilitat d'excepcions personals d'anteriors tenidors no opera en el cas de la cessió ordinària, sinó que el dret de crèdit s'adquireix "contaminat" amb les excepcions personals que el deutor pugués al·legar als tenidors anteriors. Finalment, el cedent no garanteix la bona fi dels drets, sinó únicament la legitimitat i la personalitat amb la qual va fer la cessió.

2.5.2. L'endós i els seus efectes. Endós ple i endossos limitats

L'endós és el negoci a partir del qual, en virtut d'una declaració subscripta recollida en la lletra i de l'entrega d'aquesta, l'actual tenidor (anomenat *endossant*), transmet a l'adquirent (endossatari) el títol i els drets que el títol té incorporats o; de manera limitada, constitueix només una garantia real a favor de l'endossatari o, simplement, legitima l'endossatari exclusivament per a actuar com a apoderat o mandatari de l'endossant representat. La noció que aquí fem servir és la més àmplia, que engloba les tres finalitats o efectes que pot perseguir l'endós d'una lletra. El més habitual és que l'efecte perseguit per

L'endós sigui ple, és a dir, que pretengui de transmetre la titularitat del títol i els drets incorporats, però res impedeix, ja que la llei ho permet, que l'endós tingui un fi limitat, aliè a la directa transmissió de la propietat o titularitat del dret de crèdit: d'una banda, la possibilitat de constituir una penyora a favor de l'endossatari (endós pignoratiu, vegeu art. 22 LCCH); de l'altra, facilitar l'exercici del dret per un tercer en representació del que continua essent-ne el titular, l'endossant (endós d'apoderament, vegeu art. 21 LCCH).

Per mitjà de la declaració canviària incorporada a la lletra o al seu suplement per mitjà de clàusula escrita i firmada per l'endossant, aquest renova l'ordre de pagament dirigida al lliurat a fi que aquest pagui a l'endossatari nou, titular de la lletra de canvi. La fórmula habitual, acollida en el format de lletra establert en l'Ordre de 30 de juny de 1999, és la de "Pagueu a... amb domicili a...", seguida d'un espai per a posar la data de l'endós, la indicació del nom i el domicili de l'endossant, encara que, dels termes de la LCCH, es desprèn que n'hi ha prou amb la firma autògrafa de l'endossant. És possible l'endós en blanc, però sense firma de l'endossant no hi ha endós canviari.

El tenidor d'una lletra endossada en blanc té tres possibilitats per a transmetre la lletra: a) completar l'endós posant el seu nom o el d'una altra persona; b) endossar la lletra novament mitjançant un altre endós en blanc o designant un endossatari determinat, o c) simplement pot entregar la lletra a un tercer, sense completar l'endós en blanc o sense endossar-la (art. 17 LCCH).

La declaració canviària no es pot sotmetre a cap condició, ha de ser pura i simple. En el cas que se sotmeti a alguna condició, aquesta s'ha de considerar com a no escrita. Conseqüentment, condicionar l'endós no implica la nul·litat de l'endós, com quan es pretén un endós parcial (art. 15.II LCCH).

En l'endós ple, es produeixen bàsicament tres efectes: transmissiu, legitimador i de garantia. L'endossatari, quan rep el document subscript per l'endossant, es converteix en el seu nou tenidor legítim i, en conseqüència, adquireix tots els drets resultants de la lletra de canvi (art. 17.I LCCH). És el nou titular o propietari del dret de crèdit, dret dotat d'autonomia respecte a la situació jurídica de l'anterior titular (pot ser, això no obstant, que el lliurador alhora que endossa inclogui en la lletra de canvi la cessió de la provisió, *ex.* art. 69 LCCH, amb la qual se cedeixen al tenidor també els drets extracanviaris que es tenen contra el lliurat). L'endossatari adquireix no solament el dret canviari principal, dirigit al cobrament de l'import de la lletra, sinó els drets accessoris que hi té vinculats (com ara els interessos, les garanties personals o reals) que deriva de la lletra. L'adquisició de drets per part de l'endossatari deriva de l'endós, que ha d'anar seguit de l'entrega del document. Conforme al principi d'inoposabilitat

d'excepcions, al nou titular no se li poden oposar les excepcions personals que s'haurien pogut esgrimir contra l'anterior tenidor del títol, llevat que hagi adquirit la lletra conscientment en perjudici del deutor (art. 20 i 67 LCCH).

En segon lloc, l'endós produeix un efecte legitimador, que s'explica per mitjà del principi de legitimació per la possessió. L'endossatari que posseeix el títol és posseïdor legítim de la lletra en justificar el seu dret per una sèrie no interrompuda d'endossos, encara que l'últim endós estigui en blanc (art. 19 LCCH). La protecció de l'aparença possibilita fins i tot l'adquisició *a non domino* per tercers de bona fe, en la mesura que en cas que una persona sigui desposseïda d'una lletra de canvi, per qualsevol causa, el nou tenidor que justifiqui el seu dret en la manera indicada no està obligat a tornar la lletra si la va adquirir de bona fe.

El mateix article 46 LCCH estableix que "el qui pagui al venciment en queda alliberat, tret que hagués incorregut en dol o culpa greu en apreciar la legitimació del tenidor. A aquest efecte, estarà obligat a comprovar la regularitat de la sèrie d'endossos, però no l'autenticitat de la firma dels endossants".

Finalment l'endós produeix un efecte de garantia, ja que l'endossant respon de l'acceptació i del pagament en via de regrés davant els tenidors anteriors, llevat que hi hagi incorporat la clàusula d'exclusió de la seva responsabilitat ("sense garantia", "sense la meva responsabilitat" (art. 18 LCCH). En cas que l'endossant prohibeixi un nou endós, no respon davant les persones a les quals ulteriorment s'endossi la lletra. Aquest efecte constitueix una diferència substancial amb el règim comú de la cessió de crèdits, en què el cedent no respon de la solvència del deutor si no existeix pacte exprés (art. 1529 CC i 348 C de C).

Els endossos limitats tipificats legalment són l'endós per a cobrança o endós d'apoderament i l'endós de garantia. En l'endós d'apoderament, que és explícit per la clàusula canviària, "valor al cobrament", "per a cobrança", "per poder" o qualsevol altra que indiqui un simple mandat de l'endossant a l'endossatari (art. 21 LCCH), l'endossant entrega la lletra a l'endossatari perquè aquest, fent de representant, la presenti al cobrament. Com s'esdevé en hipòtesis similars (art. 280 i 290, relatius a la comissió i al factor), aquest mandat no cessa per la mort del mandant ni per l'esdeveniment d'una incapacitat sobrevinguda. Aquest endós no produeix l'efecte transmissiu ni de garantia. L'endossatari pot exercir tots els drets derivats de la lletra, però no adquireix la titularitat de la lletra i, per tant, no la pot endossar sinó a mer títol de comissió de cobrança. Aquesta falta de transmissió o mera relació de representació explica, amb tota claredat, per què el deutor només pot invocar contra el tenidor les excepcions que es poguessin al·legar contra l'endossant.

En segon lloc, la lletra de canvi pot ser objecte de penyora. En l'endós per a garantia o endós pignoratiu, el tenidor endossatari adquireix un dret de penyora sobre el crèdit canviari però no la titularitat plena. L'endossatari és titular d'un dret propi i pot exercir els drets derivats de la lletra en nom propi i en interès propi (art. 22 LCCH). Si no adquireix la titularitat de la lletra, l'endossatari,

mer creditor pignoratiu, no la pot endossar amb efectes translatius del domini o, si es prefereix, transmissius. En aquest cas, l'endós efectuat per l'endossatari tan sols opera com a mera comissió de cobrança. Arribat el venciment del crèdit garantit, el tenidor pot executar la garantia cobrant l'import de la lletra i, si n'hi ha, lliurar la diferència al deutor (vegeu art. 1850 CC). Com que és titular d'un dret propi i pot exercitar els drets derivats de la lletra en nom i interès propis, el legislador reconeix a l'endossatari una posició jurídica autònoma, fins a tal punt que el deutor no pot esgrimir-li les excepcions fundades en les seves relacions personals amb l'endossant que li va endossar la lletra, llevat que en la transmissió hagués incorregut en *exceptio doli*, és a dir, que s'hagués transmès la lletra conscientment i en perjudici del deutor canviari.

2.6. L'acceptació de la lletra de canvi

L'acceptació és la declaració del lliurat continguda en la lletra per la qual assumeix l'obligació de pagar-la al seu venciment (art. 25 LCCH). Conseqüentment, amb l'acceptació el lliurat es converteix en obligat canviari principal i en via directa de la satisfacció del crèdit incorporat a la lletra. L'acceptació s'expressa mitjançant la paraula *accepto* o qualsevol altra d'equivalent, firmada pel lliurat. Amb tot, n'hi ha prou amb la simple firma autògrafa en l'anvers perquè l'acceptació sigui vàlida.

Aquesta acceptació ha de ser pura i simple, per tant, no es pot sotmetre a condició, però, a diferència de l'endós, l'acceptació pot ser parcial, això és, limitada a una part de l'import de la lletra.

Si bé l'article 30 LCCH admet que "qualsevol altra modificació introduïda per l'acceptació en el text de la lletra de canvi, equival a una negativa d'acceptació", sens perjudici que l'acceptant quedi obligat d'acord amb els termes de la seva acceptació, el cert és que l'acceptant pot introduir precisions de compleció dels termes de la lletra. Així l'article 32 LCCH, en relació amb el lloc del pagament, precisa que quan el lliurador ha indicat en la lletra de canvi un lloc de pagament diferent del del domicili del lliurat, sense designar un tercer a qui s'hagi de reclamar el pagament, el lliurat ho pot fer en el moment de l'acceptació. A falta d'aquesta designació, s'entén que l'acceptant s'ha obligat a pagar per si mateix en el lloc del pagament. Així mateix, quan la lletra sigui pagable en el domicili del lliurat, aquest pot indicar a l'acceptació un altre domicili de pagament a la mateixa localitat i, si escau, la persona a qui s'ha de reclamar aquest pagament.

En realitat, l'acceptació constitueix també un negoci canviari pel qual el lliurat, que fins llavors és només un tercer designat al pagament, es converteix en obligat principal i directe de la satisfacció del crèdit incorporat a la lletra. Tractant-se d'un negoci, a més de l'emissió de la declaració (firma del document), cal l'entrega del document. Com que l'acceptació constitueix un con-

tracte d'entrega, el lliurat la pot revocar abans que es dugui a terme. El lliurat pot ratllar o cancel·lar la lletra de canvi. Si procedeix en aquest sentit, es presumeix que la lletra no ha estat acceptada (art. 34 LCCH), presumció que s'estén en el sentit que la cancel·lació de l'acceptació, llevat prova en contra, es presumeix que l'ha fet el lliurat abans de la devolució del títol. Tot i això, el lliurat que hagi notificat la seva acceptació per escrit al tenidor o a qualsevol signant de la lletra queda obligat davant d'aquests en els termes de la seva acceptació. Amb independència dels pactes interns (o de la relació extracambiària, causal o subjacent, com pot ser un contracte de compravenda) entre el lliurador i el lliurat, i les conseqüències de la seva infracció, aquest no està obligat a acceptar la lletra de canvi. Fins al moment de l'acceptació, el lliurat és tan sols el destinatari de l'ordre incondicionada de pagament de l'import de la lletra al seu venciment. En cas de negar-se a acceptar la lletra, no hi ha per al lliurat conseqüències de naturalesa cambiària, sens perjudici de la seva responsabilitat extracambiària davant la persona amb la qual es va obligar a acceptar la lletra de canvi.

La llei regula la presentació de la lletra a l'acceptació pel seu tenidor o per un simple portador d'aquesta fins a la data del seu venciment (art. 25 a 28 LCCH). La presentació a l'acceptació és un acte canviari d'exhibició de la lletra al lliurat a fi que declari la seva acceptació en el mateix document o manifesti la seva negativa a acatar amb caràcter obligatori l'ordre incondicionada de pagament. En realitat la presentació té, amb caràcter general, naturalesa facultativa o voluntària. L'article 25 LCCH declara que "el tenidor o simple portador d'una lletra de canvi la pot presentar a l'acceptació del lliurat". Amb tot, aquesta regla general té dues excepcions legals en què la presentació a l'acceptació es torna obligatòria:

a) Quan així ho imposa el lliurador (o, si escau, els endossants) estampant la clàusula contra acceptació (art. 26 LCCH).

b) En cas que la lletra es giri a un termini des de la vista, ja que la presentació a l'acceptació resulta imprescindible per a iniciar el còmput del termini de venciment. En aquest últim cas, la presentació de la lletra a l'acceptació s'ha de fer (llevat que hi hagi clàusula de termini diferent) en el termini d'un any a partir de la data d'emissió de la lletra. Atès el seu caràcter facultatiu, el lliurador fins i tot la pot prohibir, excepte en tres hipòtesis:

- quan sigui pagadora en el domicili d'un tercer;
- quan sigui pagadora en una localitat diferent de la del domicili del lliurat, i
- quan es tracti d'una lletra girada a un termini des de la vista.

El tenidor que no presenta en termini la lletra de canvi a l'acceptació quan aquesta és obligada o necessària perd l'acció de regrés contra els obligats canviaris, fins i tot l'acció per falta de pagament. Encara que si es tracta d'una presentació de l'acceptació imposada per un endossant, el tenidor només perd l'acció de regrés contra ell (art. 63 LCCH).

Presentada la lletra a l'acceptació si el lliurat es nega a acceptar-la es mantindrà en la seva posició de tercer, aliè a les obligacions canviàries i els seus efectes. La negativa obre la tutela del tenidor de la lletra en la via de regrés anticipada (art. 50.a LCCH), llevat que s'hagi dut a terme una acceptació per intervenció (estranya a la pràctica, vegeu art. 70 a 73 LCCH) sempre que s'hagi fet constar mitjançant protest o declaració equivalent en la forma prevista en l'article 51 LCCH, excepte en el cas que mitjançant la clàusula "devolució sense despeses", "sense protest", o qualsevol altra forma equivalent escrita en el títol i firmada, es faci innecessària per al tenidor l'aixecament del protest.

2.7. L'aval canviari

L'aval constitueix un negoci la funció típica directa i exclusiva del qual és **garantir el pagament d'una lletra de canvi** (art. 35 a 37 LCCH). Amb l'aval es reforça el crèdit canviari de manera significativa, ja que a diferència de la fiança, l'accessorietat en l'aval no és substantiva, sinó purament formal. L'aval és accessori perquè es basa formalment en la declaració de l'avalat, però és vàlid encara que l'obligació garantida sigui nul·la per qualsevol causa que no sigui la de vici de forma. És autònom i això té conseqüències en l'àmbit de les defenses del deutor canviari: encara que respon de la mateixa manera que l'avalat (assumeix la posició que aquest tingui en la lletra: acceptant, lliurador, endossant), no pot oposar les excepcions personals d'aquest (art. 37 LCCH). L'avalador està subjecte a la responsabilitat canviària solidària (art. 57 LCCH). La lletra no pot ser presentada al venciment directament a l'avalador de l'acceptant, sinó que s'ha de presentar primer a aquest (o al lliurat, si escau) o al domicili de pagament indicat en la lletra (art. 43 i 44 LCCH). Una vegada que l'avalador satisfà el pagament de la lletra, adquireix els drets derivats de la lletra contra la persona avalada i contra els que siguin responsables canviàriament respecte d'aquesta última (art. 37.II LCCH)

Quant als requisits formals, com en tot negoci canviari, l'aval exigeix, almenys, la firma o subscripció en la lletra o en el seu suplement (l'aval en document separat no produeix efectes, art. 36.III LCCH). N'hi ha prou amb la firma, sense necessitat de fórmules ("per aval"). La simple firma posada en l'anvers de la lletra serveix com a aval, sempre que no es tracti de la firma del lliurat o del lliurador (art. 36.II LCCH). Com resulta obvi, encara que ho posa de manifest l'article 35 LCCH, pel que fa al moment de l'aval, cal que en atorgar-se no hagués quedat alliberat ja l'avalat de la seva obligació canviària (art. 35 LCCH), es pot fins i tot subscriure després del venciment i denegació del pagament de la lletra.

En el nostre ordenament, s'admet el contingut de l'aval general o el limitat: com succeeix amb l'acceptació, és possible l'aval parcial, limitat a una part de l'import de la lletra (l'art. 35 LCCH admet que ho sigui per la totalitat o per part de l'import de la lletra), sempre que s'expressi en el títol. Es tracta, per tant, de tutelar al màxim el crèdit canviari. Aquesta intenció del legislador també s'aprecia en examinar els elements subjectius de l'aval, ja que la LCCH admet que pugui ser avalador no solament un tercer, sinó també qualsevol altre signant de la lletra (art. 35.II LCCH). L'avalador ha d'indicar qui avala, ja que si no n'hi ha s'entén que s'avalava l'obligat principal i directe, és a dir, l'acceptant i, si no, el lliurador (art. 36. IV LCCH). No és infreqüent en la pràctica l'existència d'una pluralitat de persones que garanteixen un obligat canviari (normalment el lliurador). En aquest cas, els coavaladors, llevat que haguessin limitat la seva responsabilitat, ocupen una posició idèntica davant el tenidor. Internament, les relacions entre els coavaladors es disciplinen per regulació de la cofiança civil (art. 1844 i s. CC).

Limitació de la responsabilitat

Els coavaladors poden limitar la seva responsabilitat fent un dels avals per la meitat de l'import, havent fet l'altre general.

2.8. El pagament ordinari i extraordinari

La lletra de canvi és un títol de presentació, l'exhibició del qual i, si escau, entrega, constitueix un pressupost lògic per a reclamar el pagament. La lletra de canvi conté una ordre de pagament incondicionada, un mandat pur i simple de pagar una suma determinada a partir de la data de venciment. Com disposa el text legal, el portador d'una lletra de canvi no pot ser obligat a rebre el pagament anticipat (art. 46 LCCH, manifestació del principi contingut en l'art. 1127 CC). De fet, la indicació de venciment o moment designat perquè el lliurat compleixi el mandat de pagament és una de les mencions que han de constar en la lletra, encara que és cert que l'omissió de la determinació de la data de venciment no té conseqüències de nul·litat, ja que l'article 2.a disposa que "la lletra de canvi, el venciment de la qual no estigui expressat, es considera pagadora a la vista", és a dir, en la seva presentació. És important de distingir la data de venciment de la de presentació al pagament i de la de pagament: la presentació al pagament es pot dur a terme en el dia de venciment de la lletra o en un dels dos dies hàbils següents (art. 43 LCCH).

En relació amb el venciment, que ha de ser únic, determinat o determinable (quant al còmput vegeu especialment els articles 39, 41 i 42 LCCH) i possible, el legislador ha establert *numerus clausus* quant a les modalitats de venciment; tan sols admet quatre fórmules de venciment (art. 38 LCCH), i considera nul·les les lletres de canvi amb altres venciments o venciments successius:

- 1) A dia cert: aquestes vencen el dia indicat en la lletra (per exemple, 4 de març de 2012).
- 2) A un termini comptat des de la data (per exemple, un mes des del 4 de març de 2012). Si el venciment és a un termini des de la data, el còmput d'aquest, si és per dies, exclou el dia de l'emissió, però no el dels dies inhàbils. Tanmateix, si el dia del venciment ho és, s'entén que la lletra venç el primer dia hàbil

següent. Si el termini es fixa per mesos, el còmput es fa de data a data, llevat que aquesta última caigui en dia inhàbil, cas en què serveix la regla esmentada abans.

Però si en el mes del venciment no hi hagués dia equivalent a l'inicial del còmput, s'entén que aquest expira a l'últim del mes (art. 41 LCCH).

3) A la vista: vencen en el moment de presentació.

4) A un termini comptat des de la vista: vencen quan transcorri el temps indicat des de l'acceptació o, si no s'accepta, des de la data de protest o declaració equivalent.

Tant les lletres girades a la vista com les lliurades a un termini comptat des de la vista s'han de presentar necessàriament a l'acceptació o en el pagament dins l'any de la data del seu lliurament.

El tenidor (creditor canviari) de la lletra l'ha de presentar al cobrament. A fi de presentar-la al cobrament, el legislador admet tres sistemes. En primer lloc, hi ha la possibilitat tradicional de presentar-la materialment o físicament al cobrament el dia del seu venciment o en els dos dies hàbils següents (art. 43.1 LCCH).

En segon lloc, tractant-se de lletres domiciliades en una entitat de crèdit, a la cambra de compensació, la presentació al sistema de compensació electrònic equival a la seva presentació al pagament (art. 43.2 LCCH; sobre el sistema nacional de compensació electrònica vegeu RD 1369/1987, de 18 de setembre, O. de 29 de febrer de 1988, la Circular 1/2007, de 26 de gener, del Banc d'Espanya, sobre informació que ha de rendir la Societat Espanyola de Sistemes de Pagament, Societat Anònima, i aprovació de la seva normativa, i la Circular 1/2008, de 25 de gener, del Banc d'Espanya).

I, en tercer lloc, per mitjà de la presentació de còpies en el cas que la lletra es trobi en poder d'una entitat de crèdit. Quan la lletra de canvi estigui en poder d'una entitat de crèdit, que és el més freqüent, la presentació al pagament es pot efectuar mitjançant la tramesa al lliurat, amb prou anterioritat al dia de venciment, d'un avís que contingui totes les dades necessàries per a la identificació de la lletra, a fi que pugui indicar les instruccions per al pagament. La falta de presentació d'una lletra de canvi al pagament té greus conseqüències; a part que impedeix el pagament, té, com analitzarem amb més detall, la conseqüència de la pèrdua de l'acció canviària de regrés (art. 63 LCCH).

La falta de presentació impedeix el pagament; per això s'ha de tutelar el deutor i reconèixer-li la facultat de consignar el seu import en dipòsit judicialment o en una entitat de crèdit o en notaria a disposició del tenidor i a compte i risc seu (art. 48 LCCH).

El pagament ha de ser íntegre, si bé el portador no pot rebutjar el pagament parcial (art. 45 LCCH i com a excepció de l'art. 1169 del CC). D'aquesta manera es tutela, en la mesura que sigui possible, els interessos de la resta dels obligats canviaris en via de regrés. Si es procedeix a un pagament parcial, el lliurat pot exigir que aquest pagament es faci constar en la lletra i que se li'n lliuri un *he rebut* (art. 45.3 LCCH).

El deutor que paga en el moment del venciment queda alliberat, llevat que hagi incorregut en dol o culpa greu en apreciar la legitimació del tenidor. I per això pesa sobre aquest la càrrega de comprovar la regularitat de la cadena d'endossos, no l'autenticitat de la firma dels endossants (art. 46.3 LCCH). La prova del pagament es constitueix per la possessió del títol per part de l'obligat o, si escau, el domiciliatari (art. 45.1 LCCH) en data posterior al venciment. En cas que el portador sigui una entitat de crèdit, aquesta entregarà un document acreditatiu del pagament de la lletra (art. 45 LCCH).

El pagament ordinari fet pel lliurat, acceptant o no, extingeix totes les obligacions canviàries. En cas que pagui una persona diferent del lliurat (pagament extraordinari), s'ha de distingir si satisfà el pagament un endossant o el lliurador. En el primer cas, s'extingeixen les obligacions canviàries dels endossants posteriors i dels seus respectius avaladors, però no dels endossants anteriors, lliurador, acceptant i avaladors d'aquests. En el segon cas, s'alliberen tots els endossants i només es pot procedir contra l'acceptant i el seu avalador.

2.9. Les accions canviàries i extracanviàries

El tenidor d'una lletra de canvi està tutelat en el nostre ordenament per mitjà del reconeixement d'un sistema d'accions. Les accions de naturalesa canviària són dues, l'acció directa i l'acció de regrés, que es poden interposar en un judici canviari, monitori o en un procediment declaratiu contra els obligats canviaris, que responen solidàriament (art. 57 LCCH).

L'acció directa és la que té el tenidor legítim contra l'acceptant (obligat principal i directe) i el seu avalador a causa de la falta de pagament, sense necessitat d'aixecar protest (art. 49 LCCH). L'article 49 LCCH disposa, després de la reforma introduïda per la disposició final 10a. de la Llei 1/2000, que a falta de pagament, el tenidor, encara que sigui el mateix lliurador, té contra l'acceptant i el seu avalador l'acció directa derivada de la lletra de canvi per a reclamar sense necessitat de protest, tant en la via ordinària com a través del procés especial canviari¹.

⁽¹⁾Com hem tingut l'ocasió de comentar, la lletra de canvi ja no és títol executiu (anteriorment a la reforma l'article 49 feia esment a "com a l'executiva").

El legitimat actiu és el creditor canviari. El contingut de l'acció s'integra per l'import de la lletra, incrementada pels interessos indicats en aquesta (art. 6 LCCH), els moratoris i les despeses de protest i comunicacions (art. 58 i 59 LCCH). L'acció directa no es perjudica perquè no s'hagi aixecat protest o no

s'hagi presentat la lletra en el cobrament el dia del venciment. Això no obstant, no caduca si està sotmesa a un termini de prescripció de tres anys, a comptar a partir del venciment de la lletra.

L'acció de regrés és la que té el tenidor de la lletra contra els endossants, lliurador i altres persones obligades quan no s'hagi efectuat el pagament després del venciment de la lletra o quan es produeixi una de les hipòtesis de regrés anticipat. Les hipòtesis de regrés anticipat són les següents (vegeu art. 50 LCCH):

- Quan s'ha denegat totalment o parcialment l'acceptació.
- Quan el lliurat, sigui o no acceptant, es trobés declarat en concurs o hagi resultat infructuós l'embargament dels seus béns.
- Quan el lliurador d'una lletra, la presentació de la qual a l'acceptació hagi estat prohibida, es trobés declarat en concurs.

Sobre el tenidor legítim pesa el deure de comunicar als altres obligats canviaris en regrés la falta d'acceptació o de pagament de la lletra de canvi. El tenidor ha de comunicar en el termini de vuit dies l'esdeveniment al seu endossant i al lliurador. L'endossant que ha rebut aquesta notificació l'ha de transmetre al seu torn al seu propi endossant i així fins a arribar al lliurador. L'incompliment d'aquest deure de comunicació no perjudica l'acció de regrés però el tenidor obligat respondrà dels danys i perjudicis causats per la seva negligència fins al límit màxim de l'import de la lletra (art. 55 LCCH).

L'exercici de l'acció de regrés, el contingut de la qual és idèntic al de l'acció directa (art. 58 i 59 LCCH), exigeix per al seu exercici l'aixecament de protest o declaració equivalent, llevat clàusula "sense despeses" (art. 63 LCCH; sobre el protest, com a acte notarial que acredita la falta d'acceptació o de pagament, podeu consultar els articles 51 i s. LCCH). En cas de no complir-se el requisit formal d'aixecament de protest o no hi hagi declaració equivalent, el tenidor legítim perd l'acció de regrés, o en altres paraules, s'entén que aquesta s'ha perjudicat o caducat.

Al marge de les accions canviàries, el legislador reconeix al tenidor legítim de la lletra la possibilitat d'exercir, si es compleixen els requisits legals, les **accions extracanviàries**. Del negoci subjacent neixen les accions causals a les quals se superposen les accions derivades del negoci canviari. Així, el tenidor de la lletra de canvi pot exercitar l'acció causal, basada en el negoci que va servir de causa per a l'emissió de la lletra o per a qualsevol altra declaració canviària. Així mateix, el creditor canviari pot ser titular d'una acció d'enriquiment injust, per al cas que hagi perdut les accions canviàries i l'acció causal (art. 65 LCCH). El tenidor pot interposar l'acció d'enriquiment injust contra el lliurador, l'acceptant o endossant reclamant-los la quantia de l'enriquiment, sempre que l'extinció de l'obligació canviària s'hagi produït com a conseqüència del perjudici de la lletra per incompliment dels requisits formals per a la con-

servació dels drets que deriven del títol. Com resulta lògic, l'acció canviària i l'acció causal no es poden exercitar simultàniament. Així ho estableix l'article 1170 CC, precepte que després d'aclarir que "[...] l'entrega de pagarés a l'ordre, o lletres de canvi o altres documents mercantils, només produeix els efectes del pagament quan hagin estat realitzats, o quan per culpa del creditor s'hagin perjudicat [...]", disposa que "entretant l'acció derivada de l'obligació primitiva quedarà en suspens".

En matèria de prescripció les accions canviàries estan sotmeses a un termini distint, a diferència de la regulació anterior en la qual l'article 950 del C de C establia un termini general comú a totes de tres anys a partir del venciment. En l'actualitat, l'article 88 LCCH determina els terminis de prescripció següents:

- a) l'acció canviària directa prescriu als tres anys a comptar des de la data de venciment de la lletra;
- b) l'acció de regrés contra els endossants i el lliurador prescriu a l'any comptat des de la data del protest o declaració equivalent, o de tractar-se d'una lletra que incorpora clàusula "sense despeses", des de la data de venciment, i
- c) les accions d'un endossant contra endossants anteriors i contra el lliurador prescriuen als sis mesos a partir de la data en què l'endossant hagi pagat la lletra o de la data en què se li hagi traslladat la demanda interposada contra ell.

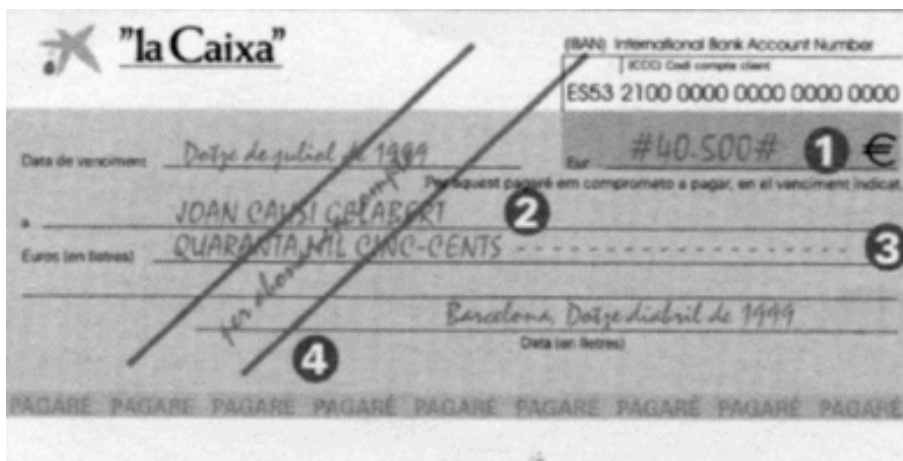
La LCCH admet l'aplicació de les causes d'interrupció de la prescripció recollides en l'article 1973 CC (art. 89 LCCH), això és, per a exercir l'acció davant els tribunals, reclamació extrajudicial del creditor i reconèixer qualsevol deute del deutor (en realitat, el Tribunal Suprem en sentència de 4 de desembre de 1995 ha admès de manera generalitzada la reclamació extrajudicial com a causa d'interrupció de la prescripció també en l'àmbit de les obligacions mercantils). La interrupció de la prescripció només té efectes contra aquell respecte del qual s'hagi efectuat l'acte que la interrompi (art. 89 LCCH).

En relació amb l'acció causal, la prescripció queda subjecta al seu propi règim en atenció amb al negoci subjacent i l'acció d'enriquiment injust se sotmet al termini de prescripció de tres anys en cas que s'hagi extingit l'acció canviària (art. 65 LCCH).

3. El pagaré

El pagaré és un títol canviari que conté una promesa de pagament, no una ordre de pagament, a favor de tercer. L'emissor del títol, denominat *signant*, no ordena a una persona que faci el pagament, sinó que es compromet a fer-lo. No garanteix que un subjecte determinat pagarà, sinó que promet el pagament com a obligat principal i directe. Per això l'article 96 LCCH disposa que el signant d'un pagaré queda obligat d'igual manera que l'acceptant d'una lletra de canvi. Aquesta és la característica distintiva davant la resta de títols canviaris. Pel que fa als articles 94 i s. LCCH, el pagaré es pot definir com un títol valor, formal i abstracte, emès a l'ordre o en forma nominativa, que conté la promesa incondicionada de l'emissor (signant) de pagar a un tercer (prencor o endossatari) una suma determinada de diners al seu venciment.

La funció econòmica del pagaré, molt utilitzat en la pràctica, és la de constituir un instrument de crèdit (normalment a curt termini), en la mesura que el signant del pagaré ajorna l'exigibilitat de l'obligació fins al seu venciment. Tanmateix, aquesta funció no és exclusiva, ja que també se sol fer servir com a efecte de comerç o per a operacions comercials (Semproni compra la mercaderia a Tul·li i signa dos pagarés a favor d'aquest, de Tul·li). Així mateix, la LCCH admet, igual que la lletra de canvi i el xec, la possibilitat que el pagaré sigui susceptible d'endós, això és, de transmissió canviària, sens perjudici que es pugui transmetre per cessió ordinària (art. 96 i 14 LCCH).

Pagaré.

El règim a què està sotmès el pagaré és gairebé idèntic al de la lletra de canvi. Les diferències de regulació amb la disciplina de la lletra es deuen a l'estructura singular del pagaré, a la inexistència d'acceptació. La similitud funcional amb la lletra de canvi explica que el legislador opti per la tècnica legislativa de remetre el règim de la lletra de canvi (vegeu art. 96 LCCH). Les normes relatives a la lletra de canvi són aplicables mentre no siguin incompatibles amb la naturalesa del pagaré canviari. Des del punt de vista formal, les mencions del

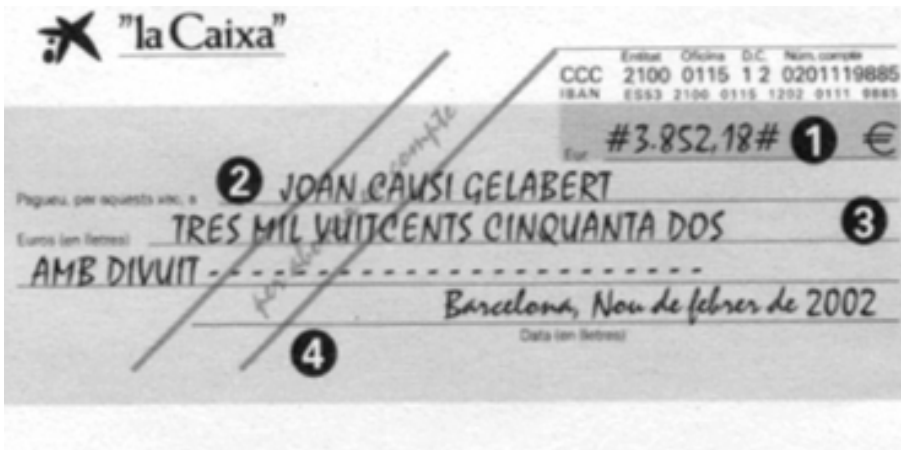

pagaré s'assemblen a les de la lletra, si bé amb la diferència que en el cas del pagaré se simplifiquen les persones que figuren normalment en el moment de l'emissió, ja que en lloc d'aparèixer el lliurador, el lliurat i el tenidor del títol, només figuren qui l'emet (denominat **signant**) i la persona a la qual s'ha de fer el pagament (el **tenidor**). Això té implicacions en el règim jurídic en la mesura que no seran aplicables al pagaré les normes relatives a l'acceptació i a les conseqüències de la falta d'acceptació. Convé assenyalar aquí que el sistema d'accions i excepcions canviàries és el mateix, atesa la remissió en bloc que fa l'article 96 LCCH; amb tot, s'ha de tenir en compte que l'acció directa serà la que s'exercita contra el signant i els seus avaladors, sense necessitat d'aixecar protest o declaració equivalent i els legitimats passius de l'acció de regrés seran els endossants i els seus avaladors. Quant als terminis de prescripció, s'han d'aplicar els articles 89 i 90 LCCH, si bé convé, de nou, destacar que el termini de prescripció de l'acció directa contra el signant és de tres anys, en la mesura que el text legal (art. 97 LCCH) assimila el signant a l'acceptant.

El pagaré és un títol canviari que conté una promesa de pagament, no una ordre de pagament, a favor de tercer. L'emissor del títol, denominat *signant*, no ordena a una persona que faci el pagament, sinó que es compromet a fer-lo. El signant d'un pagaré queda obligat d'igual manera que l'acceptant d'una lletra de canvi.

4. El xec

El xec és un títol canviari que conté una ordre incondicionada del seu emissor o lliurador a una entitat de crèdit de pagar a la vista al seu tenidor legítim una suma de diners determinada. Encara que la LCCH admet la transmissió canviària i per cessió ordinària del xec, la vocació circulatòria del xec és molt excepcional i estranya en el tràfic mercantil, bàsicament perquè la funció del xec és la de constituir un instrument de pagament (sense necessitat d'utilitzar moneda de curs legal) com demostra la necessitat que necessàriament és pagable a la vista i el fet que el lliurat no és obligat canviari (el xec no es pot acceptar) sinó una entitat de crèdit, en què el lliurador és titular d'un compte degudament aprovionat. És més, una de les característiques del xec és la naturalesa irrevocable de l'ordre de pagament. Conforme a l'article 138 LCCH, l'ordre de pagament en què consisteix el xec, una vegada entregat el títol al tenidor, no pot ser revocada eficaçment abans que es compleixi el termini de presentació al pagament (irrevocabilitat temporal), llevat supòsits excepcionals de privació il·legal o pèrdua del document. És cert que el lliurat pot pagar fins i tot després de l'expiració del termini de presentació (vegeu art. 135 LCCH), però, en aquest cas, el lliurador pot revocar l'ordre de pagament, de manera que el banc queda alliberat de l'obligació legal de complir el manament que incorpora el xec revocat.

Xec.

La funció solutòria que el xec exerceix explica la seva estructura i els requisits que per a la seva emissió vàlida exigeix la LCCH. Al marge de l'existència de diferents tipologies de xec (xec barrat, per abonar en compte, conformat, etc., vegeu art. 143 a 145 LCCH i 110 LCCH), com ha posat de manifest la doctrina més autoritzada, la creació d'un xec origina l'aparició de dues relacions jurídiques: d'una banda, la relació canviària entre el **lliurador** i **prenedor**; de l'altra,

la relació extracanjària, entre el lliurador i l'entitat de crèdit. En relació amb aquesta última, la nostra ordenació exigeix dos pressupòsits d'emissió regular del xec:

a) Un pacte de disponibilitat o contracte de xec entre l'entitat de crèdit i el lliurador, que s'ha d'entendre que existeix tàcitament amb l'entrega del talonari de xecs. L'entrega del talonari implica al seu torn l'obligació del lliurador o client de l'entitat bancària de custodiar-lo. El contracte de xec es vincula normalment a un contracte de compte corrent bancari pel qual l'entitat s'obliga a fer un servei de caixa a favor del seu client atenent a les ordres d'aquest.

b) L'existència de fons disponibles en el moment de presentació del xec al cobrament. Malgrat la inexistència de fons disponibles o fons suficients, el xec és vàlid i vincula el lliurador com a obligat canviari. L'entitat bancària és responsable si, existint fons disponibles, no satisfà l'import del xec, i haurà d'indemnitzar el lliurador i el tenidor (art. 108.2 LCCH) dels danys i perjudicis que ocasioni l'impagament del xec (vegeu art. 1096.2 i 1101 CC, art. 1964 CC, en relació amb el termini de prescripció de quinze anys). Tanmateix, l'entitat de crèdit no és, en cap cas, obligada canviària, ni tan sols quan conforma, certifica o visa el xec.

En efecte, el xec conformat, que pretén d'enfortir la seguretat del tenidor legítim en les expectatives de cobrament del xec, no converteix l'entitat en acceptant. Amb la clàusula de conformació o visat del xec, es pretén la indisponibilitat de fons o, si es prefereix, l'existència de fons. L'entitat ha de bloquejar o retenir fons suficients. El banc només és responsable de l'autenticitat de la seva declaració de conforme o visat. L'entitat certificant no està obligada a abonar el xec si per efecte d'un embargament decretat per l'autoritat judicial o administrativa s'ordena el bloqueig dels comptes bancaris del client lliurador del xec. La responsabilitat de l'entitat de crèdit abasta també el pagament de xecs falsos o falsificats, llevat que el lliurador hagi estat negligent en la custòdia del talonari de xecs, o hagi procedit amb culpa (art. 156 LCCH). Es tracta d'una responsabilitat de naturalesa professional. La regla general és que si no es prova l'existència de negligència en la custòdia del talonari és responsable l'entitat de crèdit. Per al cas en què hi hagi manca de diligència del banc i del lliurador del xec (així, per exemple, hi ha hagut negligència en la custòdia del talonari i a més negligència de l'empleat de l'entitat de crèdit en examinar i comprovar l'autenticitat de les firmes, vegeu STS de 9 de febrer de 1998), s'ha de procedir a la compensació de culpes, moderar la responsabilitat i repartir els danys entre l'entitat i el client (si no es pot demostrar el grau de culpa de cada un, se sol dividir per meitats, vegeu STS de 9 de març de 1995).

Per al cas d'impagament del xec, el tenidor pot exercitar, durant el termini de sis mesos des de l'expiració del termini de presentació del títol (susceptible, com resulta clar del text legal –art. 158 LCCH– d'interrupció *ex* art. 1973 CC), l'acció canviària de regrés contra el lliurador, endossants i els seus avaladors, que són responsables solidaris. Si bé el sistema d'accions canviàries és similar al

de la lletra de canvi, hi ha diferències importants. La primera és que l'exercici de l'acció contra el lliurador i els seus avaladors no està sotmès ni a la càrrega de presentació ni a requisits formals (com l'aixecament de protest). La segona és que en cas que el lliurador hagi emès el xec sense disposar de prou provisió de fons, pot reclamar, a més, el 10% de l'import no cobert i la indemnització de danys i perjudicis per falta de pagament (art. 149 i 108 LCCH). Finalment, com s'esdevé per a la lletra de canvi, el tenidor pot exercitar, si escau, l'acció causal i l'acció d'enriquiment injust (art. 153.2 LCCH).

El xec és un títol canviari que conté una ordre incondicionada del seu emissor o lliurador a una entitat de crèdit de pagar a la vista al seu tenidor legítim una suma de diners determinada.

Resum

En aquest mòdul hem examinat el dret dels títols valors, que busca dotar de seguretat la circulació dels drets, garantint materialment la posició de l'adquirent i formalment l'exercici dels seus drets. Hem vist quins són els diferents tipus de títols valors, i ens hem aturat en l'examen especial de la lletra de canvi, títol valor que conté una ordre incondicionada del seu emissor a una altra persona de pagar una quantitat a un tercer.

Hem analitzat la teoria de l'obligació canviària i el sistema d'excepcions canviàries, amb una particular atenció a la distinció entre excepcions que es poden excloure i d'altres que no. Així mateix, hem parat atenció al règim del lliurament de la lletra, hem examinat tots els requisits objectius i subjectius, i també la disciplina de la representació canviària. Un altre dels punts estudiats amb detall ha estat el sistema de circulació de la lletra i el règim i els efectes de l'endós ple i limitat, i la disciplina de l'acceptació de la lletra de canvi. Seguint amb l'estudi, hem examinat el règim propi de l'aval canviari, el pagament ordinari i extraordinari de la lletra i les accions canviàries i extracanviàries.

Finalment, hem tractat de manera breu el règim del pagaré, com a títol canviari, que conté una promesa de pagament a favor de tercer; i del xec, que constitueix un títol canviari amb una ordre incondicionada del seu emissor o lliurador a una entitat de crèdit de pagar a la vista al seu tenidor legítim una suma de diners determinada.

Exercicis d'autoavaluació

1. Quins efectes té l'endós canviari?
2. L'aval canviari és una fiança mercantil?
3. La falta d'aixecament de protest perjudica l'acció directa del tenidor legítim d'una lletra de canvi?

Solucionari

1. En l'endós canviari ple (que s'ha de distingir dels endossos limitats: endós d'apoderament i pignoratiu), es produeixen bàsicament tres efectes: transmissiu, legitimador i de garantia. L'endossatari, quan rep el document subscrit per l'endossant, es converteix en el seu nou tenidor legítim i, en conseqüència, adquireix tots els drets resultants de la lletra de canvi (art. 17.I LCCH). És el nou titular o propietari del dret de crèdit, dret dotat d'autonomia respecte a la situació jurídica de l'anterior. L'endossatari adquireix no solament el dret canviari principal, dirigit al cobrament de l'import de la lletra, sinó els drets accessoris que hi té vinculats (és a dir, els interessos, les garanties personals o reals) que derivin de la lletra. L'adquisició de drets per part de l'endossatari que derivin de l'endós, que ha d'anar seguit del lliurament del document. Conforme al principi d'inoposabilitat d'excepcions, al nou titular no se li poden oposar les excepcions personals que s'haurien pogut esgrimir contra l'anterior tenidor del títol, llevat que hagi adquirit la lletra expressament en perjudici del deutor (art. 20 i 67 LCCH). En segon lloc, l'endós produeix un efecte legitimador. L'endossatari que posseeix el títol és posseïdor legítim de la lletra en justificar el seu dret per una sèrie no interrompuda d'endossos, encara que l'últim endós estigui en blanc (art. 19 LCCH). La protecció de l'aparença possibilita fins i tot la seva adquisició *a non domino* per tercers de bona fe, en la mesura que en cas que una persona sigui desposseïda d'una lletra de canvi, per qualsevol causa, el nou tenidor que justifiqui el seu dret en la manera indicada no està obligat a tornar la lletra si la va adquirir de bona fe. El mateix article 46 LCCH estableix que "el qui pagui al venciment en queda alliberat, tret que hagi incorregut en dol o culpa greu en apreciar la legitimació del tenidor. A aquest efecte, està obligat a comprovar la regularitat de la sèrie d'endossos, però no l'autenticitat de la firma dels endossants". Finalment l'endós produeix un efecte de garantia, ja que l'endossant respon de l'acceptació i del pagament en via de regrés davant els tenidors anteriors, llevat que hi hagi incorporació de la clàusula d'exclusió de la seva responsabilitat ("sense garantia", "sense la meva responsabilitat" (art. 18 LCCH). En cas que l'endossant prohibeixi un nou endós, no respon davant les persones a les quals ulteriorment s'endossi la lletra. Aquest efecte constitueix una diferència substancial amb el règim comú de la cessió de crèdits, en què el cedent no respon de la solvència del deutor si no existeix pacte exprés (art. 1529 CC i 348 C de C).

2. L'aval canviari té una naturalesa diferent de la fiança. L'aval constitueix un negoci la funció típica, directa i exclusiva del qual és garantir el pagament d'una lletra de canvi. Amb l'aval es reforça el crèdit canviari de manera significativa, ja que a diferència de la fiança, l'accessorietat en l'aval no és substantiva, sinó purament formal. L'aval és accessori perquè es basa formalment en la declaració de l'avalat, però és vàlid encara que l'obligació garantida sigui nul·la per qualsevol causa que no sigui la de vici de forma. És autònom i això té conseqüències en l'àmbit de les defenses del deutor canviari: encara que respon d'igual forma que l'avalat (assumeix la posició que aquest tingui en la lletra: acceptant, lliurador, endossant), no pot oposar les excepcions personals d'aquest (art. 37 LCCH).

3. No, l'acció canviària directa no es perjudica mai per incompliment d'aixecament de protest o declaració equivalent.

Bibliografia

Hueck, A.; Canaris, K.W. (1988). *Derecho de los títulos-valor*. Barcelona: Ariel.

Menéndez Menéndez, A. (dir.) (1986). *Derecho cambiario. Estudios sobre la Ley cambiaria y del cheque*. Madrid: Civitas

